

хотининг қўпони Д. Наврози отиб қўйди. Ленинград районида 30 июль ку-

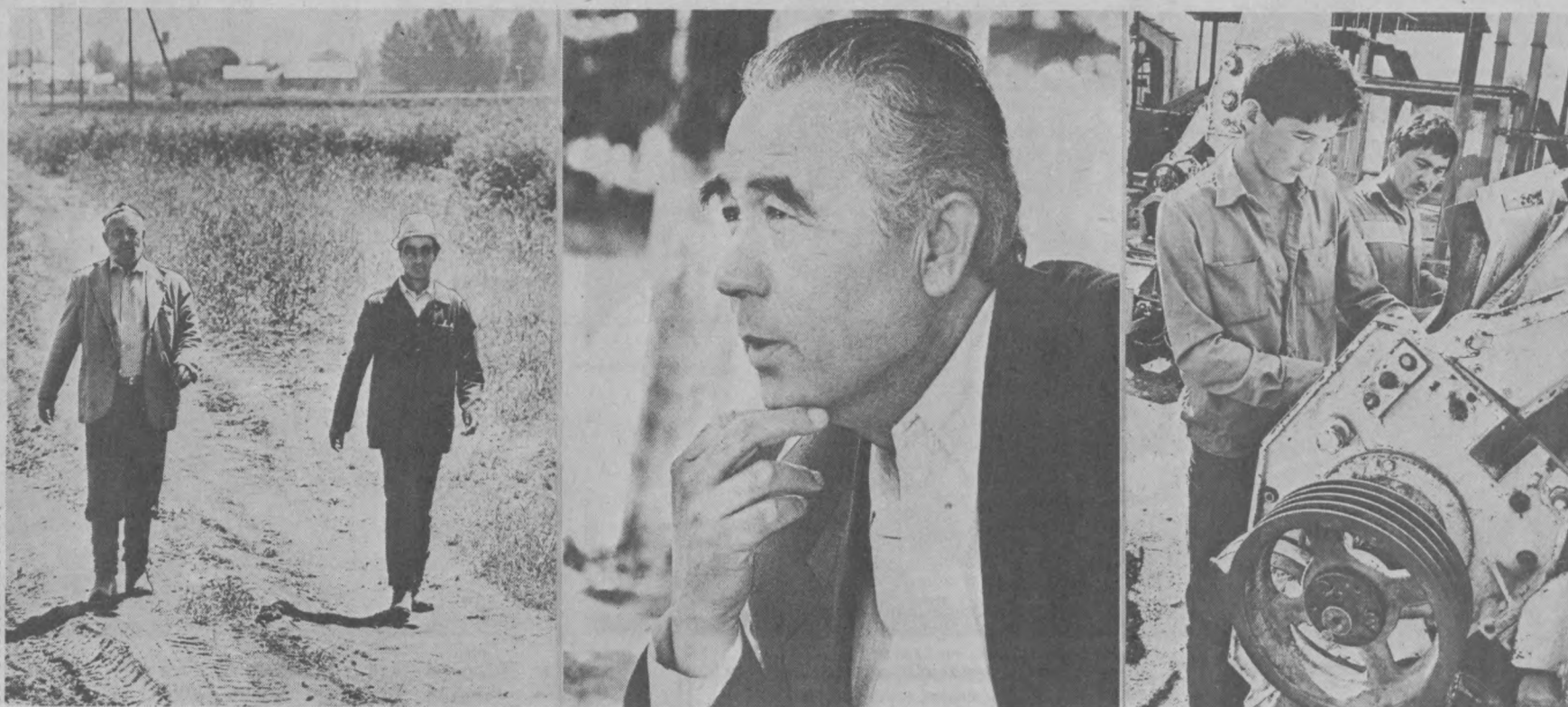
Ўзбекистон Компартияси XXII съездида тилга олинган илғор хўжалик

ИШЧИЛАР МОНИЛАР

ёки ишлаб чиқариш муносабатларининг
янги шаклларига ўтиб ишлаётган Ким Пен Хва
номли жамоа хўжалиги фаолиятидан

Ҳа, бу хўжаликда маҳкамачилик, буйруқбозлик билан шугуллан-
диган аппаратнинг ҳолати қолмади. Чунки деярли 60 кишилик
бошқарув аппарати 10 барабар қисқарди. Ҳозир бу ерда атиги беш
киши қолди. Булар кооперация раиси, бош агроном, бош иқтисодчи,
инженер-ирригатор ва бухгалтердан иборат. Аппаратдагиларга тўла-
надиган 150 минг сўм маблағ ҳам тежаб қолди. Энди бошқарувчи-
ларнинг вазифаси ўзгарди. Улар буйруқбозлик ўрнига ташкилотчилик
ва маслаҳатгўйлик қиладилар, холос. Қолган ишларни кооператив-
ларнинг ўзлари эшлайди.

ТАЖРИБА—
ЮТУҚЛАР
МЕЗОНИ

Суратларда: 1. Озуқачилар бригадаси бошлиғи Манноп Абдусатторов ва бош агроном Ҳасанбой Худойқулов. 2. Колхоз-уюшма
райси Турғун Мадиев. 3. Слесарлар Х. Рустамов ва С. Габбосов. В. МОЛГАЧЕВ олган суратлар.

Жамоа хўжалиги кооперативлари-
да (улар сонин 21 тага етди) ҳар
ким нима қилишни, меҳнати учун қан-
ча ҳақ олишини ахши билади. Деҳ-
қонга ҳеч ким буйруқ бермайди, у ўз
иштига ўзи жавобдор. Бинобарин пи-
ровадига натижа, ҳосил салмоғи ва да-
роматининг баракиси фақат ўзининг
тажрибасига, билимига, меҳнатига,
иқтидорига, касбга муҳаббатига боғ-
лиқ. Шу босқанда, ўтган йили кол-
хоз бўйича ҳар гектар ердан 37 цент-
нердан пахта ҳосили олинди. Айрим
кооператив-бригадаларда эса бу кўр-
саткич 45—47 центнерга кўтарилди.

Умуман, хўжаликда 12 та пахтачи-
лик кооператив-бригадаси бўлиб,
уларга юқоридан план, берилмайди.
Колхоз кооперативларига ер, сув, ме-
ханизация воситалари, дала шийони
ва бошқа зарур нарсаларни берганда
ижара тўловларидан, амортизация ҳа-
қидан ғўза кечди. Яъни барча нарса-
лар ижарага эмас, балки бутунлай

текинга берилди. Бу ўз навбатида ин-
сон омили активлашувини таъмин-
лади.

Ҳозир кооперативлар ихтиё-
рида 80—120 гектардан ер
бор. Уларнинг ҳар бирида
2—3 тадан эвено тузилган. Бу эве-
ноларга механизаторлар етакчилиги
қилади. Эвенолар ўзларига тегишли
40—45 гектар майдонда ишлаш учун
ҳайдов трактори, культиватор, терим
машинаси ва бошқа воситаларга эга.

● БОШҚАРУВ АППАРАТИ
ЎН БАРАВАР ҚИСҚАРДИ.

● АЙРИМ БРИГАДАЛАРДА
ПАХТА ҲОСИЛДОРЛИГИ 45—47
ЦЕНТНЕРГА ЕТДИ.

● АБДУСАМАТ БОҶИГИ-
ТОВНИНГ ЙИЛЛИК ДАРОМА-
ДИ 8 МИНГ СЎМ БЎЛДИ.

1. БУЙРУҚБОЗ ЭМАС, МАСЛАҲАТГЎЙ

Юқорида айтиб ўтганимиздек, булар
эвеноларга текинга берилган. Ҳўш,
улар нимага ҳақ тўлайдилар-у,
қандай иш ҳақи оладилар? Бунинг
учун соддагина ҳисоб-китоб қилиб чи-
қишимиз ўз кифоя. Айталик, бир
гектар ернинг табиий унумдорлиги 25
центнер. Шу майдоннинг умумий
фонди ҳозирча 1100 сўм. Кооператив
шундан 28 сўмини уруғлик-

ка, 132 сўмини ўғитга, 44 сўмини
гербицидларга сарфлайди. Ундан ке-
йин ҳар хил суғурта тўловлари, ёнил-
ғи-мойлаш материалларига кетган ҳа-
ражатлар олиб ташланади. Хўжалик
ҳисобидан даромад ҳамма ҳаражат-
ларни чиқариб ташлаганда 716 сўм бў-
лиши мумкин. Демак, кооператив аъ-
золари ҳар гектар ер ҳисобига шунча
даромад қилишади. Агар ҳосилдорлик

юқори бўлса даромад бундан ҳам кўп-
роқ бўлиши тайин. Кооператив қанча
иқтисод қилса ўзиники. Пахтанинг
сорт юқори бўлса, қўшмача ҳақ
ҳам кооператорнинг чўнтагига туша-
ди.

Зеро, юқоридан план белгиланган
давраларда бу коллективларда ре-
жадаги ҳосил йиғиштириб олинар-
ди-ю, қолган пахта далада қолиб
кетарди. Натижада, деҳқоннинг
чўнтагига ҳеч нарса тушмасди. Энди
эса аҳвол ўзгарди. Ҳозир пи-
ровад маъсад — план эмас, балки
мўл ҳосил. Мўл ва сифатли ҳосил
етиштириб, жами пахтага сўнгги
мисқолигача топишганлар мар-
ҳамат қилиб мўмайгина иш ҳақи
олаверсинлар.

Ишлаб чиқариш муносабатлари
ўзгариши туфайли иш ҳақи ҳам тур-
лича бўлаётди. Чунки, ўтган йили
шундай ҳол юз берди. Масалан, кооператив аъзоси Абдусамат Бойжиги-

тов ўзига қарашли 4 гектар майдон-
да астойдил меҳнат қилди. Бутун аг-
ротехника тадбирларини ўз вақтида
бажарди. Натижада ҳосилдорлик гек-
тар бошига 43 центнердан ошди. Да-
ромади ҳам шунга яраша бўлди. У
8 минг сўм пул олди. Баъзи пахта-
корлар эса мўлжалдаги ҳосилни олол-
мадилар. Даладаги пахта сўнгги мис-
қолигача териб олиганига қарамай,
ҳосилдорлик пастигича қолди. Бу
пировадда кооператив аъзосининг
иш ҳақига салбий таъсир кўрсатди.
Масалан, Сайфулла Маҳкамов ўт-
ган йили 4 гектар ерда деҳқончилик
қилди. Маълумки, кооперативлар
уюшмаси раҳбарлари унга буйруқ
эмас, ақинча, маслаҳатлар беришди.
Ҳосилдорлик салмоғи ижарачининг
ўзига боғлиқ бўлди. Ҳар гектар ердан
атиги 26 центнердан пахта олинди.
Ўз-ўзидан маълум — йиллик даро-
мад ҳам шунга яраша кам бўлди.
С. Маҳкамовга эса қобилиятига яра-
ша бошқа иш таклиф қилинди.

2. ҚОЛОҚЛИКДАН ИЛҒОРЛИККА

моқда. Айталик, хўжаликда 170 гек-
тар майдонда шолчи етиштирилади.
Ана шу маҳсулот хом ашё сифатида
жўнатилмай, балки тайёр гуруч сиф-
атида сотилиши керак. Бунинг учун
бу ерда шолчи оқлаш цехи бўлиб эти-
япти. Цех фойдаланишга топирил-
гач, шолчи кепати, албатта, фермага
арзон нархда етказиб берилади. Ма-
на, сизга, омилдорлик.

Озуқа тайёрлашда яна бир му-
ҳим резерв борки, бундан яқин ке-
лажада ферма коллективи баҳраманд бўлади. Хўжа-
ликда пахта заводи қурилиши ту-

галланай деб қолди. У ишга туш-
гач, чорвачилик кооперативи яна
да бақувватлашади. Чунки пахта бу
ерда қайта ишлангач, унинг чиқин-
дилари албатта, фермага жўнати-
лади. Бу ҳам ўз навбатида мўл ва
арзон озуқа деган сўз.

Бугунги кунда Манноп Абдусатто-
ров етакчилигидаги озуқачилик кооперативи фермага озуқа билан таъ-
минлаб турибди. Коллективда 36 ки-
ши меҳнат қилади.

Кооператив аъзолари ҳар йили
520 гектар майдонда деҳқончилик
қилишади. Улар алмашлаб экинчи

● БИР КИЛОГРАММ ГЎШТ-
НИНГ ТАНАРХИ 4 СЎМ-У 10
ТИЙИНДАН ТЕНГ ЯРМИГА ҚИС-
ҚАРДИ.

● ҚОРАМОЛ ВОҚИШНИ ИС-
ТАГАН КИШИЛАРГА 10 БОШ-
ГАЧА СИГИР БЕРИЛМОҚДА.

● 300 ДАН ЗИЁД ОЙЛАГА
УЙ-ЖОЙ ҚУРИШ УЧУН ЕР АЖ-
РАТИДИ.

кент жорий этишда пахтакорларга
ердан беришади. Яъни ҳам озуқани
купайтирадлар, ҳам пахта екилади-
ган майдонлар қувватини оширадлар.
Ўтган йили ҳар гектар ердан
150 центнердан ошириб беда, 800
центнердан зиёд лавлаги, 500 цент-
нердан силос учун маккажўхори по-
яси олинди. Умуман, бир центнер озу-
қа бирлигининг таннари 4 сўм ту-
ради. Чорвадорлар эса озуқанинг
ҳар бир центнерига 7 сўмдан ҳақ
тўлашади.

Яна бир мисол. Қорамол боқиб и-
стагини билдирган кишиларга 10 бош-
гача сиғир берилмоқда. Ўғмурхат
Президенти Фармони асосида озуқа

колхоз томонидан етказиб берилади.
Ветеринария хизмати кўрсатилади.
Маҳсулотни сотишда ҳам қўмақла-
шади. Бунинг учун колхозчи кооператив билан сўт етказиб бериш
орқали ҳисоб-китоб қилиди. Мўл-
жалдаги сўтнинг топишганлар сиғир-
ларни шахсий мулк сифатида сотиб
олишлари мумкин. Бунда ана бир
узвонни қўзлаб амалга оширилган маъ-
сад бор. Яъни келгусида бақувват
фермерлар етишиб чиқиб, улар ўзла-
рининг кооперативларига бирлашад-
лар ва пироваддада мустақил равниш-
да бозорга чиқарилад.

Бу ерда деҳқоннинг яқин ишлаши
учун қўлайликлар қўп. Унинг меҳнати
муносиб ҳақ тўланмоқда, у
рўзгорини бемалол тебатиб, бола-
чақасини яқин тарбия қилиш имко-
нига эга. Шунинг учун ҳам бу ерда
ҳозир уй-жой муаммосини хал қилиш-
га эътибор қўйилган. Қисқа
вақт ичида 300 дан ортққ оилага уй-
жой қуриш учун ер ажратилди. Со-
циал-маиший хизмат бинолари қад
кўтарди. Шу мақсадда қурилиш кооперативи тузилди, унга малакали су-
воқчилар, гишт терувчилар ва бошқа
бинокор усталар бирлашди.

3. ДАСТУРХОН ТЎКИН БЎЛСА...

тилмаганда одамларнинг ўзи ишчи-
лармонилик кўрсатишди. Пул тўла-
нган тўғараклар ташкил этилди. Ту-
ристик саяҳатлар уюштирилмоқдалар.
Оилавий маросимларга хизмат қў-
рамоқдалар. Турли диққаткорлик иш-
лаштирилди. Буларнинг ҳаммаси икки то-
монлама фойда келтирилмоқда.

Худди мана шу кооператив қошида
уйда ишловчи аёллар учун цех очил-
ди. Натижада 50 нафар кўп болали
она иш билан таъминланди. Улар тур-
ли қўйлақлар, ёстиқ жилдлари ва
бошқа буюмлар тайёрламоқдалар.

Шуниси диққатга сазоворки, кооператив бу маҳсулотларини давлат нарх-
дан арзонроқ нархда сотмоқда. Чунки
тикувчиларнинг бўйида амортизация
тўловлари йўқ. Уларни ҳеч ким бош-
қармайди. Шу сабабли маҳсулот ар-
зон, харидоригр. Аёллар иш билан
таъминланганига қўлмай, социал
жиҳатдан химояга ҳам эга бўлишди.
Улар доимо ойлик оладилар, меҳнат
таътилига чиқадилад. Касалик ва-
раси билан ҳақ оладилар, пенсия ҳам
тайин.

Юқорида айтиб ўтганимиздек, бу

ерда пахта заводи қурилиши ниҳояси-
га етмоқда. Лекин бу ҳали ишнинг
бошланғичи, холос. Уюшмадагилар
пахта охири босқичигача чуқур қай-
та ишланганини қўзлашаётди. Энди
тайёр бўлган толамини тўқимачилар
билан ҳамкорликда газламага айланти-
риб, кишим тикиб сотиш нияти
уларга тинчлик бермаётди. Хом ашё
сотишдан кўра тайёр маҳсулот сотиш
ҳар томонлама фойдали-да.

— Ўтган йили биз давлат буюртма-
сини бажариб бўлиб, пиландан ортққ
қолган 120 тонна пахта толасини
ўзимизда сақлабмиз. — дейди уюш-
ма раиси Турғунбой Қўчқорович Ма-
диев. — Уни нима қилиш керак?
Толани сотиб, даромадин янада кў-
пайтириш мумкин эди. Лекин биз
бошқача иш тутдик.

Тошкент тўқимачилик комбинати
раҳбарларига мурожаат қилдик. Буни
қарангки, фикр бир жойдан чиқди.
Улар 50 тонна биринчи сортли тола-
минини қайта ишлаб, чигта айлантириб
берадиган бўлишди. Унинг ҳар мет-
рига тахминан 30 тийиндан ҳақ тў-
лаймиз. Кейинчалик тайёр бўлган
газламини шундай сотаверсак ҳам

бўлади. Лекин биз бундай қилмай-
миз. Ўзимизнинг тикувчилик цехимиз-
даги аёллар (бу цех кейинчалик фаб-
рикага айланади) чигдан болалар ки-
йимлари, ёстиқ жилдлари тайёрлай-
дилар.

Энди ана бир гап. Пахта заводи
қуриб битказилди ҳам. дейлик. Хў-
жаликнинг 850 гектар майдонда
етиштирган пахтаси бор-ўғи 3 ой
ичида толага айлантириб бўлинади,
кейин завоқ бекор қолмиш мумкин
деган савол туғилиши табиий. Биз
бунинг ҳам чорасини қўриб қўйган-
миз. Планага қўшимча етиш-
тирилган толамини сотганимиз
ҳисобига чет алдан энг паст сорт-
ли тола, ҳатто чиқинди ҳам қай-
та ишлайдиган ускуналар харид қили-
нади. Ҳозирги кунда жуда камеб бў-
либ турган табиий муолажада қўлла-
ниладиган нарсалар айланиш, аёллар
учун гиғиена буюмлари, турли эх-
тиёжлар учун газмол материаллари
ишлаб чиқарилиб аҳолига сотилади.
Аниқроғи, иккинчи даражали хом
ашедан матолар тайёрлашга ўтилади.
Ўз навбатида бу билан колхозда яна
бир кооперативга асос солинади.

Колхоз-уюшманинг афзалликлари

Бошқарувчи хотунлар сони	Колхозчилар- нинг оиллик маоши	Пахта ҳосилдорлиги (гектар бошига)	Бир кило- грамм гўшт таннарихи
1985 йилда			
80	100-120 сўм	25-27 центнер	6 сўм 40 тийин
1990 йилда			
5	250-300 сўм	32-35 центнер	2 сўм

ХАМОНКИ, хўжаликда пахта за-
води қуриладиган экан, пахта
чигитидан фойдаланишни ҳам йўлга

қўйиш керак. Завод ёнида ёр заводи
ҳам қад ростилаш кўзда тутилди. Ше-
луха ва қанжара эса колхоз ферма-

сабатларининг бундай янги шакли
Фаргона вилоятида, Дўстлик райони-
даги бир қанча хўжаликларда ҳам
жорий этилган. Ўзбекистон Компар-
тияси Марказий Комитетининг пар-
тия XXII съездида Сийёсий маъруза-

сида таъкидланганидек, колхоз кооперативга айланиш буйруқбозлиги
қилмайди, биланс у билан боғлиқ хў-
жаликларга, шу жумладан, ижара
пудратни, онла, фермер ва бошқа хў-
жаликларга хизмат кўрсатади. Унинг

асосий вазифаси агрономик ва мод-
дий-техникавий таъминотида ёрдам
бериш, энг муҳими, маҳсулотни со-
тиш, саранжомлаш, жойига етказиш
масалалари бўлиб қолади. Шу билан
бирга иш юритилиши бундай усули
ижтимоий меҳнат билан банд бўлма-

ган аҳолини иш билан таъминлаш,
меҳнаткашлар моддий, маиший фа-
ровонлигини ошириш, ижтимоий
адолатни тиклашга хизмат қилади,
энг асосийси халқ манфаатларига
мос келади. Шу жиҳатдан янги

усулда ишлаб қўт-барака топаётган
жамоа хўжалиги тажрибасини омми-
лаштириш мақсадага мувофиқдир.

Азиз муштарийлар, бу борадаги
сизнинг фикр-мулоҳаза, ўларингиз-
ни, таклифларингизни кутамиз.

А. МАННОПОВ,
Ш. МИРҲАБИВОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус
мухбирлар.

